

А.В.Шулдик

**ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ
РОЗВИТКУ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ
КЕРІВНИКІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ
НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ**

Монографія

Умань

2017

УДК 159.98 - 051: 371.1

ББК 88.411.9 : 74.204.1

Ш 95

Рекомендовано до друку вченою радою Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (протокол № ... від2017 р.)

Рецензенти:

Карамушка Людмила Миколаївна, член-кореспондент НАПН України, доктор психологічних наук, професор, заступник директора з науково-організаційної роботи та міжнародних наукових зв'язів Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України;

Клименко Віктор Васильович, доктор психологічних наук, професор, головний науковий співробітник лабораторії вікової психофізіології Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України;

Ольховецький Сергій Миколайович, кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Ш 95 Шулдик А.В. Психологічні особливості розвитку професіоналізму керівників загальноосвітніх навчальних закладів : монографія / А.В.Шулдик. – Умань : ВПЦ “Візаві”, 2017. – 217 с.

У монографії на основі аналізу наукових психологічних та акмеологічних джерел визначено теоретичну модель професіоналізму керівників загальноосвітніх навчальних закладів. Структура професіоналізму представлена когнітивним, мотиваційно-ціннісним та операційно-технологічним компонентами. Описано психологічні особливості (критерії, показники, рівні, умови та чинники) розвитку професіоналізму керівників загальноосвітніх навчальних закладів. Описано авторську програму розвитку професіоналізму керівників загальноосвітніх навчальних закладів, подано результати її впровадження.

Монографія розрахована для викладачів, магістрів вищих педагогічних навчальних закладів та керівників загальноосвітніх навчальних закладів, які цікавляться проблемами професійного становлення керівників.

УДК 159.98 - 051: 371.1

ББК 88.411.9 : 74.204.1

© Шулдик А.В., 2017

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ КЕРІВНИКІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ	7
1.1. Теоретичний аналіз проблеми професіоналізму у науковій літературі	7.
1.2. Психологічні особливості управлінської діяльності керівників загальноосвітніх навчальних закладів	27
1.3. Зміст і структура професіоналізму керівників загальноосвітніх навчальних закладів.....	39
Висновки до розділу 1	70
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ КЕРІВНИКІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ.....	72
2.1. Організація дисертаційного дослідження, характеристика досліджуваних груп та обґрунтування методик дослідження	72.
2.2. Результати констатувального етапу експерименту	89
2.2.1. Результати діагностики когнітивного компоненту професіоналізму керівників загальноосвітніх навчальних закладів....	89
2.2.2. Результати діагностики мотиваційно-ціннісного компоненту професіоналізму керівників загальноосвітніх навчальних закладів....	92
2.2.3. Результати діагностики операційно-технологічного компоненту професіоналізму керівників загальноосвітніх навчальних закладів	

...99

2.3. Чинники розвитку професіоналізму керівників загальноосвітніх навчальних закладів	103	107
2.4. Психологічний аналіз рівнів розвитку професіоналізму керівників загальноосвітніх навчальних закладів	114	118
Висновки до розділу 2	118	122
РОЗДІЛ 3. ОБГРУНТУВАННЯ ТА АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ВПРОВАДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПРОГРАМИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ КЕРІВНИКІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ.....	122	126-178
3.1. Обґрунтування змісту психологічної програми розвитку професіоналізму керівників загальноосвітніх навчальних закладів ...	123	127
3.1.1. Розвиток когнітивного компоненту професіоналізму керівників загальноосвітніх навчальних закладів	125	129
3.1.2. Розвиток мотиваційно-ціннісного компоненту професіоналізму керівників загальноосвітніх навчальних закладів.....	136	140
3.1.3. Розвиток операційно-технологічного компоненту професіоналізму керівників загальноосвітніх навчальних закладів	145	149
3.2. Результати впровадження психологічної програми розвитку професіоналізму керівників загальноосвітніх навчальних закладів ...	169.	173
Висновки до розділу 3	175	179
ПІСЛЯМОВА.....	177	181-183
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	180	184-203
ДОДАТКИ.....	200	204-268

ПЕРЕДМОВА

В останні десятиріччя проблема професіоналізму стала предметом дослідження психологічної науки. У контексті організаційної психології, психології управління та акмеології вивчаються умови та чинники руху людини до вершин професіоналізму, зокрема: акмеологічні інваріанти професіоналізму (А. Деркач, В. Зазикін, А. Маркова); професійно важливі якості представників різних професій (В. Барко, С. Болтівець, А. Гусєва, Н. Конюхов, М. Корольчук, С. Максименко, С. Миронець, Ю. Синягін); творчий потенціал керівників (С. Максименко, І. Семенов, С. Степанов, О. Чебикін); індивідуальний стиль діяльності та управлінська позиція (А. Журавльов, А. Кітов, В. Корольчук, О. Сафін, А. Філіппов та ін.); мотивація професійної діяльності (В. Асєєв, С. Занюк, Н. Сащенко, В. Спірідонов та ін.); акмеологічні технології розвитку особистісно-професійних якостей та вмінь (В. Клименко, А. Коваленко, В. Петрусінський, О. Самойлов, О. Ситніков та ін.); особливості професійного становлення та оптимізації діяльності фахівців різних професій (В. Барко, Л. Карамушка, О. Креденцер, Р. Кричевський, Н. Кузьміна, С. Максименко, В. Осьодло, О. Філь) тощо.

У численних теоретико-прикладних працях досліджено психологічні аспекти *змісту управління* (М. Альберт, С. Бочарова, В. Казьміренко, Л. Карамушка, М. Мескон, Ф. Хедоурі та ін.), *місце та роль керівника в управлінському процесі* (В. Маслов, С. Миронець, О. Молл, В. Пікельна, В. Семиченко, В. Третьяченко), *зміст методів та форм* підготовки кадрів у різних соціальних сферах (Л. Даниленко, Г. Єльнікова, Л. Калініна, Н. Клокар, Н. Коломінський, С. Максименко, І. Сингаївська, Т. Сорочан, В. Шепель та ін.).

Потреба у професійному управлінні загальноосвітніми навчальними закладами вимагає розвитку професіоналізму керівників цих закладів. Проте єдиної думки щодо шляхів розв'язання проблем систематизації термінологічної бази, розроблення структури професіоналізму керівників загальноосвітніх навчальних закладів, виокремлення критеріїв та показників його розвитку у психологічній науці не існує.

Наявність протиріч, теоретична і практична значущість та недостатня розробленість зазначених аспектів обумовили написання монографії.

Метою монографії є теоретико-методологічний аналіз проблеми професіоналізму, розроблення та обґрунтування теоретичної моделі професіоналізму з виокремленням критеріїв, показників і рівнів, розроблення та впровадження психологічної програми розвитку професіоналізму керівників загальноосвітніх навчальних закладів.

Монографія складається із передмови, трьох розділів, післямови, списку використаних джерел та 9 додатків.